

Andrej Šorgo

Prva gimnazija Maribor

ŽIVLJENJE S PRAVILNIKI

- Če kdo udari navadnega psa in ta pogine, plača 1 sekel srebra.¹
- Če pes požre svinjsko mast in ga lastnik masti zasači in ubije, nato pa mu pobere mast iz želodca, tedaj ne dobi odškodnine.²

Življenje v katerikoli družbi je bilo vedno, in prerokujemo lahko, da vedno bo, regulirano z različnimi predpisi³. O kvantiteti zakonodaje, namenjene šoli, mi dajejo slutiti debeli fascikli s predpisi, ki jih hrani šolsko tajništvo in sem jih enkrat po nemarnem vzel v roke. Po tej izkušnji se nimam za nikakršnega poznavalca zakonov, ki krojijo usodo šole, še več, skrušeno priznam, da marsikaterega predpisa niti ne poznam. O tistih predpisih, ki mi krojijo šolski vsakdanjik, pa sem si kljub temu, da nimam pravne izobrazbe, kakor tudi večina učiteljev ne, ustvaril svoje mnenje, ki mnogokrat ni povsem v skladu s samopodobo pravnikov na ministrstvu za šolstvo. Pri tem se dosledno ravnam v skladu z morda obrabljeno primerom: »Morda ne znam znesti jajca, nedvomno pa znam speči jajce bolje od vsake kokoši.«

Moje življenje se je v dojemljanju predpisov bistveno spremenilo v trenutku, ko sem zaradi funkcije učitelja, in še bolj razrednika, moral prestopiti prag, ki loči poslušno žrtev predpisov od njihovega interpretatorja in eksekutorja. Od mene se namreč ne zahteva le izvajanje predpisov, temveč moram njihovo izvajanje zahtevati in izsiliti tudi od svojih dijakov in posledično od njihovih staršev. Če sem v prvem delu svojega življenja smel zaupati svoji vesti, pa se je z učiteljevanjem začela vse bolj širiti razpoka med njo in predpisi, ki sem jih prisiljen izvajati. Ta trenutek se mi je v misli prikrdel prizor iz nekega filma. Na kavču sedi telesni stražar. Vanj neka druga gorila nameri pištolo in, preden sproži, izreče zgodovinske besede: »Oprosti, nič osebnega, le posel opravljam.«

Predpise, ki krojijo moj šolski vsakdanjik, delim na pametne, nevtralne in neumne, po drugi klasifikaciji pa v uporabne in neuporabne. Delitev je povsem subjektivna in je nastala kot produkt lastnega znanja. V skladu z Bloomovo klasifikacijo bi to bila uporaba in

evalvacija znanja. Ker ne želim vsiljevati mnenja, bom prepustil bralcu izbiro, da si ustvari svoje mnenje in klasificira nekatere hipotetične in realne situacije, ki se pojavljajo ali bi se lahko pojavile v šolski praksi. Ne želim sistematično secirati enega od pravilnikov, temveč bom le opozoril na nekaj vzorčnih primerov.

Situacija 1

Kraj maturantske ekskurzije na enem izmed grških otokov. K učitelju pristopi polnoletna maturantka in pravi: »Odločila sem se ostati tukaj, ne grem nazaj.« Učitelj: »Lepo se imej in ne pozabi telefonirati mami.«

§ *Starši, ali pooblaščen oseba morajo najkasneje v petih dneh po prihodu dijaka v šolo pisno opravičiti odsotnost.*⁴

V manj dramatični situaciji se izraža konflikt med polnoletnostjo in vlogo, ki je naložena staršem v opravičevanju odsotnosti v zadnjih letnikih srednje šole. Dijaki so načeloma polnoletni, a hkrati brez pravic in odgovornosti, ki jo polnoletnost prinaša. Po neki drugi zakonodaji se načeloma lahko poročijo brez vednosti staršev, se nekaznovano od njih odselijo, hkrati pa jim mora mama pisati opravičila. Nedvomno je predpise kršil razrednik, ki je opravičeval odsotnost dekletu v četrtem letniku gimnazije, ki se je odselila od staršev in zaživela v skupnem gospodinjstvu s fantom.

Pomisliti si ne upam, kako bi kot razrednik izpeljal postopek, ko bi se mi polnoleten dijak odločil izpisati, ne da bi za to vedeli starši, on pa bi mi prepovedal z osebnimi podatki seznaniti starše.

Situacija 2

Starši tri dni pred odhodom na smučanje: »Napovedujemo, da bo naša hči med 20. in 25. januarjem

¹ Iz hetitskega zakonika. Vir: Kralj Boja. Iz hetitske pismenosti. Iz hetitščine prevedel Silvin Košak. Zbirka Kondor. Mladinska knjiga. Ljubljana 1971.

² Glej 1.

³ Predpis imenujem katerokoli zapisano zahtevo od ustave do člana v pravilniku.

⁴ Paragrafi so izbrani naključno. Vir: Šolska pravila v srednjih šolah. Ministrstvo za šolstvo in šport. Ljubljana 1977.

izkoristila ministrove dneve, ker gremo v Francijo.«

Razrednik: »Ne morem jih odobriti, ker v sredo piše kontrolno nalogo iz biologije.« Starši: »Dobro, odobrite ji izostanek v ponedeljek, torek, četrtek in petek.«

Razrednik: »Kaj pa sreda?« Starši: »Dajte ji sedem neopravičenih ur in sprožite proti nam postopek za izrek kazni.«

- § *Te pravice⁵ dijak ne more izkoristiti zadnja dva tedna pred koncem ocenjevalnega obdobja ali na dan napovedanega preverjanja in ocenjevanja znanja.*

Situacija 3

Učitelj: »Razloži mi, zakaj mahovi še niso prave brstnice?« Dijak: »?« Učitelj: »Lišaji so pokazatelji onesnaženosti okolja. Kako?« Dijak: »?« Učitelj: »Kakšen pomen imajo bakterije za človeštvo?« Dijak: »?« Učitelj: »To pa ne bo zadostovalo, nezadostno.«

Tretji dan (petek) se dijak pritoži na oceno ravnatelju.

- § *Dijak lahko v treh dneh po vpisu ocene v redovalnico oziroma po sprejemu letnega spričevala predloži ravnatelju pisni ugovor zoper oceno pri posameznem predmetu.*

Ravnatelj v ponedeljek obvesti razrednika in ta skliče razredni učiteljski zbor v četrtek.

- § *O ugovoru na oceno pri posameznem predmetu med šolskim letom odloči oddelčni zbor najkasneje v sedmih dneh in določi način preverjanja ocene.*

V četrtek razredni učiteljski zbor odloči, naj učitelj v ponedeljek pri uri dijaka vpraša še enkrat isto snov. V rokah namreč ne učitelj, ki je spraševal, ne dijak nimata ničesar, saj je bilo preverjanje ustno.

Učitelj v petek izroči pisni sklep dijaku.

Ponedeljek. V tem času se dijak:

- a) nauči, b) ne nauči.

V primeru b) se ponovi prizor z začetka odstavka.

Dijak se v sredo pritoži ravnatelju.

Situacija 4

Prizorišče: konferenca. Učitelj: »Andreja K. je v tej konferenci dobila trojko pri pisnem preverjanju in ocenjevanju znanja iz biologije. To je izboljšanje glede na prejšnjo konferenco, ko je dobila dvojko in poslabšanje glede na prvo konferenco, ko je dobila štirko.«

- § *Strokovni organi gimnazije najmanj ob koncu vsakega ocenjevalnega obdobja analizirajo rezultate ocenjevanja znanja pri posameznih predmetih, in sicer za posameznega⁶ dijaka, oddelek in učno skupino.*

Dijaki imajo 12 predmetov in pouk v treh konferencah. V vsaki konferenci morajo pridobiti najmanj po eno oceno, torej najmanj 36 ocen, od tega jih mora biti najmanj 24 ustnih. Nezapisani ideal sta dve oceni, skupaj torej 72 ocen. V praksi dijak pridobi okoli 60 ocen na leto. Moja šola ima okoli 900 dijakov. Skupaj torej letno podelimo kakšnih 50.000–55.000 ocen. Če vsaki oceni posvetimo eno minuto konferenčnega časa, pomeni to kakšnih 900–1000 delovnih ur sedenja na konferenci. Pri uzakonjenem 40-urnem delavniku bi to pomenilo 25 tednov konferenc na leto.

Morda bi kdo predlagal obravnavo na razrednih učiteljskih zborih (strokovni organ šole). Načeloma bi sicer šlo, ampak niti en polno zaposlen učitelj ne uči v manj kakor petih različnih razredih. Kako uskladiti urnik, da bi vsi učitelji poročali o vseh ocenah vsem učiteljem, pa naj razloži avtor tega člana.

SKLEP

Morda bi bilo modro pred uveljavitvijo novih pravilnikov napraviti njihovo simulacijo in jih nato še pred uvedbo v šolsko prakso preizkusiti na morskih prašičkih.

⁵ Pravice do petih dni odsotnosti v šolskem letu. Popularno jih imenujemo ministrovi dnevi.

⁶ Podčrtal A. Šorgo.